

Creative Commons Attribution 4.0 International License (CC BY 4.0)

doi : <https://dx.doi.org/10.22067/jgrd.2021.50730.0>

مقاله پژوهشی

مجله جغرافیا و توسعه ناحیه‌ای، سال بیستم، شماره ۲، تابستان ۱۴۰۱، شماره پیاپی ۳۹

تبیین و سطح بندی پارامترهای دیپلماسی مرزی بین ایران و ترکمنستان

زکبه نادری چنار (دانشجوی دکتری جغرافیای سیاسی، دانشگاه فردوسی مشهد، مشهد، ایران)

zakiyenaderi73@gmail.com

محسن جان پرور (استادیار جغرافیای سیاسی، دانشگاه فردوسی مشهد، مشهد، ایران، نویسنده مسئول)

janparvar@um.ac.ir

محمد جواد رنجکش (استادیار علوم سیاسی، دانشگاه فردوسی مشهد، مشهد، ایران)

ranjkesh@um.ac.ir

صص ۱۱۳ - ۷۷

چکیده

دیپلماسی مرزی از جمله زیربخش‌های مبحث پارادایم‌های دیپلماسی (دیپلماسی موازی) است که در طی دهه‌های اخیر متناسب با افزایش پیوند بین فضاها و جغرافیایی و بازیگران برجسته شده است. هدف در پیش‌گیری دیپلماسی مرزی، افزایش کنش‌های مثبت در منطقه مرزی مبتنی بر ظرفیت‌های محلی این فضاها به منظور بهبود شرایط مناطق مرزی و توسعه آنهاست. برای دستیابی به دیپلماسی فعال، در گام نخست باید بتوان پارامترهای مؤثر بر آنها را شناخت و در گام دوم بتوان آنها را متناسب با شرایط زمانی و مکانی، نیازها و رویکردها و از همه مهم‌تر، مبتنی بر میزان ارزش آنها برای بازیگران هم‌پیوند استفاده کرد؛ بر این مبنای تحقیق حاضر با روش توصیفی-تحلیلی و بر پایه داده‌های کتابخانه‌ای و پرسشنامه‌ای با روش فریدمن، همبستگی و رگرسیون انجام شده است. با استفاده از آزمون فریدمن، پارامترهای ۶ بعد از ۱۰ بعد بررسی شده در منطقه مطالعه شده است. در ادامه از آزمون‌های همبستگی و رگرسیون برای نشان دادن درجه و اهمیت پارامترها استفاده شده که نتایج مفصل

هریک به طور کامل در پژوهش ذکر شده است. باید توجه داشت که پارامترهای مرزی با دیپلماسی مرزی رابطه مستقیم و به شدت مؤثری دارند و در توسعه و بهینه‌سازی فضاهای مرزی نقش بسزایی دارند.

کلیدواژه‌ها: مرز، دیپلماسی مرزی، ایران، ترکمنستان

۱. مقدمه

دیپلماسی، مهم‌ترین شاخصه سیاست خارجی کشورهاست که در طول تاریخ ظهور دولت‌ها، تحولات گوناگونی در شکل، محتوا و ساختار آن پدید آمده است. امروزه فرایند جهانی‌شدن وجوه گوناگونی دارد که بر تمامی جنبه‌های زندگی بشر تأثیرات بسیار زیادی داشته است که حوزه دیپلماسی و سیاست خارجی نیز از این تحولات مستثنا نبوده است. یکی از عناصر اصلی قدرت دولت‌ها، همکاری با بازیگران غیردولتی و فضاهای اطلاعاتی و مجازی است که جامعه مدنی جهانی را تشکیل می‌دهند. در جهان متغیر و متحول کنونی، کشورها معمولاً در چارچوب گفتمان بین‌المللی نوین رفتار کرده و منافع ملی خود را منطبق با آن تعریف می‌کنند. جهان متحو شده، دیپلماسی متحول را نیز طلب می‌کند. دیپلماسی ایستا در جهانی پویا، ناکارآمد و ناموفق خواهد بود (سیم‌بر، ۱۳۸۵، ص. ۱۸۴). به هر حال، دیپلماسی مهم‌ترین وجهه و عینی‌ترین شکل سیاست خارجی یک کشور است (زادگان، ۱۳۹۰، ص. ۱۰) که به صورت مستقیم و غیرمستقیم بر فضاهای جغرافیایی تأثیر می‌گذارد. از سوی دیگر باید توجه داشت، تحولات صورت گرفته در طی دهه‌های گذشته زمینه افزایش تعامل و وابستگی فضاهای جغرافیایی را فراهم آورده است؛ به نحوی که این افزایش دیالکتیک فضایی همه فضاها را در مقیاس‌های مختلف فروملی، ملی، منطقه‌ای تا جهانی به یکدیگر پیوند زده است. در چنین شرایطی به هر میزان بازیگران با استراتژی‌های متفاوت بتوانند از این پیوستگی‌ها بهره‌برداری کنند، زمینه برای شکوفایی فضاهای جغرافیایی بیشتر و بهتر فراهم می‌شود. در این میان، درپیش‌گیری دیپلماسی فعال می‌تواند از جایگاه و اهمیت برجسته‌ای برخوردار باشد. باید توجه داشت، در پیش‌گیری پارادایم‌های دیپلماسی (دیپلماسی موازی) یکی از استراتژی‌های انتخاب شده از سوی بازیگران برای دستیابی به اهداف، مبتنی بر این تحولات و تغییرات است.

از جمله زیربخش‌های برجسته و ضروری پارادایم‌های دیپلماسی که بر شکوفایی فضاهای جغرافیایی می‌تواند تأثیرگذار باشد، دیپلماسی مرزی است؛ چراکه مرزها و مناطق مرزی به‌ویژه در کشور ایران با توجه به شکل‌دهی به فضای امنیتی و بن‌بست ارتباطی به فضاهایی ایستا، غیرفعال و توسعه‌نیافته تبدیل شده‌اند. با نگاهی اجمالی و ساده به مناطق مرزی کشور می‌توان دریافت که بیشتر سکونتگاه‌ها در این بخش از کشور از سکونتگاه‌های شهری گرفته تا روستایی، به‌نوعی با فقدان توسعه و عقب‌ماندگی در حوزه‌های مختلف مواجه هستند. در واقع، نواحی مرزی به‌واسطه دوری از مرکز، انزوای جغرافیایی و توسعه‌نیافتگی، تفاوت‌های فاحشی از نظر برخورداری از رفاه و توسعه ساختاری در مقایسه با دیگر مراکز جمعیتی کشور دارند که این تفاوت‌ها به گسست این دو ناحیه و ایجاد رابطه استثماری به نفع مرکز منجر شده است (کامران و همکاران، ۱۳۹۰، ص. ۱۱۴). به نظر می‌رسد، درپیش‌گیری استراتژی دیپلماسی مرزی برای ایجاد توسعه فضاهای مرزی، از اهمیت و جایگاه برجسته‌ای برخوردار باشد؛ بر این مبنای، تحقیق حاضر در پی پاسخ‌دهی به این سؤال است که مهم‌ترین پارامترهای مؤثر بر دیپلماسی مرزی کدام‌اند؟ شناخت این پارامترها می‌تواند برای دستیابی به هدف دیپلماسی مرزی یعنی ایجاد فضای کنش مثبت بین دو فضای جغرافیایی هم‌پیوند (مرکز و پیرامون) و از سوی دیگر ایجاد پیوند مناسب بین دو کشور هم‌مرزی، از اهمیت و جایگاه برجسته‌ای برخوردار باشد و ایجاد این فضای مثبت بر توسعه مناطق مرزی می‌تواند تأثیر مثبت داشته باشد.

۲. پیشینه تحقیق

زادگان و حسینی کرانی (۱۳۹۰) پژوهشی با عنوان «تأثیر دیپلماسی بر قدرت ملی ایران در عرصه جهانی» انجام دادند. نتایج نشان داد، روی آوردن به دیپلماسی مطلوب و منفعت‌محور که به تأمین قدرت ملی می‌پردازد، نیازمند تصمیم‌گیری در سطح کلان و آگاهی از جهان پیرامونی و هدایت بخش‌های غیردولتی به منظور تولید و تأمین ثروت اقتصادی است و دولت جمهوری اسلامی براساس سند چشم‌انداز ۱۴۰۴ می‌تواند با بهره‌گیری از فرصت‌هایی که جهانی شدن در اختیار کشورها قرار داده است، قدرت ملی کشور را افزایش دهد و امنیت ملی

را با استفاده از ابزار دیپلماسی در خارج از کشور و رفاه عمومی در داخل تأمین کند. هادیان و احدی (۱۳۸۸) در پژوهشی با عنوان «جایگاه مفهومی دیپلماسی عمومی»، اهمیت، ابزار، اهداف، مخاطبان، بازیگران، الگوهای ارتباطی، معیار ارزیابی و شرایط و پیش‌نیازهای موفقیت دیپلماسی عمومی را بررسی کردند.

۳. روش‌شناسی تحقیق

روش انجام پژوهش حاضر، توصیفی-تحلیلی است. ابزار گردآوری داده‌ها به صورت کتابخانه‌ای (استفاده از منابع موجود در کتابخانه‌ها و استفاده از اسناد و مدارک در رابطه با موضوع و کاوش در سایت‌های اینترنتی) و میدانی از طریق پرسش‌نامه‌های جمع‌آوری شده است. جامعه آماری انتخاب شده برای پاسخ‌گویی به پرسش‌نامه، دو گروه اساتید و صاحب‌نظران علمی و همچنین مسئولان اجرایی در حوزه مرزها و مرزبانانی است. برای تعیین حجم نمونه از فرمول تعیین حجم نمونه جامعه محدود با سطح اطمینان ۹۵ درصد استفاده شده است که براساس آن، باید ۳۵ پرسش‌نامه جمع‌آوری شود. برای بهتر شدن نتیجه در جمع‌آوری داده‌ها، حدود ۶۰ پرسش‌نامه بین جامعه آماری توزیع شدند و پرسش‌نامه‌هایی که به صورت کامل پاسخ داده شدند، جمع‌آوری شدند که ۴۵ عدد بود. این پرسش‌نامه‌ها به عنوان یافته‌های تحقیق ارزیابی و تحلیل شدند. پایایی پرسش‌نامه از طریق آزمون آلفای کراباخ ارزیابی شد که برابر با ۰٫۸۹ بود که نشان می‌دهد پرسش‌نامه از پایایی خوبی برخوردار بوده است.

۴. مبانی نظری تحقیق

۴.۱. مرز

مرزها خطوط اعتباری و قراردادی هستند که به منظور تحدید حدود یک واحد سیاسی روی زمین مشخص می‌شوند. چنانچه منظور از واحد سیاسی یک کشور باشد، در آن صورت خطوطی که اراضی یک کشور را از کشور همسایه جدا می‌کند، مرزهای بین‌المللی خوانده

می‌شود (موریلی و وینسنت^۱، ۲۰۰۹، ص. ۵۷). مرزها، پدیده‌هایی با ماهیت انسانی هستند که برای اثبات حقوق فیزیکی یک دولت بر یک قلمرو خاص، تشکیل شده‌اند. مارتین گلاسبر معتقد است که مرز نه یک خط، بلکه سطحی عمودی است که از طریق فضا و زمین و زیرزمین، دولت‌های همسایه را قطع می‌کند؛ هرچند این سطح روی زمین به صورت یک خط مشاهده شود (پاور و مارکوس^۲، ۲۰۰۳، ص. ۸۴)؛ به بیانی دیگر می‌توان گفت، مرزها خطوطی در فضا هستند که محدوده حاکمیت، مالکیت و صلاحیت در سطوح مختلف فردی، گروهی، ملی، منطقه‌ای را مشخص می‌کنند (جان‌پرور، ۱۳۹۶، ص. ۲۰).

۲.۴. پارادایم‌های دیپلماسی (دیپلماسی موازی)

واژه «پارادایم‌های دیپلماسی» یا «دیپلماسی موازی» از دهه ۱۹۸۰ میلادی به کار برده شد، اما برای نخستین بار در مباحث آکادمیک، اندیشمند کانادایی به نام پانایوتیس سولداتوس ارائه کرد (سولداتوس^۳، ۱۹۹۰، ص. ۴۵) و سپس نویسنده آمریکایی ایوو دوچاسک این مفهوم را توسعه بخشید و به یکی از نظریه‌پردازان در این زمینه تبدیل شد (دوچاسک^۴، ۱۹۹۸، ص. ۱۲۱). زمینه‌های شکل‌گیری و توسعه چنین مفهومی به این صورت بود که با کاهش نقش دولت‌ها در عصر جهانی شدن و افزایش نقش آفرینی بازیگران فروملی، زمینه نقش‌آفرینی فزاینده بازیگران فروملی در عرصه‌های مختلف سیاسی، اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی شده است؛ به گونه‌ای که بازیگران فروملی در عرصه سیاست خارجی نیز ورود یافته و ترجیح داده‌اند مسیرها و روش‌هایی را در سیاست خارجی برای تأثیرگذاری بر روابط بین‌الملل به کار گیرند که در چارچوب پارادایم‌های دیپلماسی تبیین‌شدنی است. حکومت‌های محلی با نظام‌مند کردن رویکردهای خود در عرصه روابط خارجی و با اتخاذ سیاست‌های فرامرزی، سعی کرده‌اند از رهگذر کاربست پارادایم‌های دیپلماسی، ضمن کاستن از تنگناهای پیش‌رو، به ارتقای فرصت‌های خویش برای تأثیرگذاری بر عرصه بین‌المللی بپردازند. در این رهگذر، جهانی شدن فرصتی مناسب را برای نقش‌آفرینی این تمامیت‌های خودمختار فراهم آورده است تا از رهگذر اتخاذ

1. Morelli & Vincent
2. Power & Marcus
3. Soldatos
4. Duchacek

سیاست‌های موازی با دولت‌ها جایگاه خود را در روابط بین‌الملل تثبیت و تحکیم کنند. آن‌ها با بهره‌گیری از فرایند جهانی‌شدن سعی کرده‌اند ارتباطات گسترده‌ای را با دیگر دولت‌های ملی، بازیگران فروملی و حتی سازمان‌های بین‌المللی برقرار کرده تا خود را در فضای جهانی‌شده جهانی کنند (ساسن، ۲۰۱۰، ص. ۱۰۹، به نقل از دهشیری، ۱۳۹۲، ص. ۲).

پارادایم‌سازی بیانگر ظرفیت و نقش‌آفرینی هویت‌های فروملی در عرصه سیاست خارجی و مشارکت آنان مستقل از حکومت مرکزی، در عرصه بین‌المللی در تعقیب منافع خاص بین‌المللی است. مناطق درون‌کشوری، دولت‌های فدرال، استان‌ها و شهرها به‌دنبال راه‌هایی برای ارتقای تجارت، سرمایه‌گذاری، همکاری و مشارکت در فهرستی طولانی از موضوع‌ها و خواستار برخورداری از سهمی عمده در تماس‌های فرامرزی هستند. این حکومت‌های فروملی یا منطقه‌ای با هدف ارتقای منافع خود در روابط بین‌الملل به گشودن خانه‌های فرهنگ و تجارت در سایر کشورها، پیوستن به شبکه‌های همکاری بین‌المللی، امضای معاهدات و توافق‌نامه‌ها با دولت‌های خارجی و بازیگران غیردولتی و گاه حتی چالش با سیاست خارجی رسمی حکومت مرکزی متبوع، از رهگذر صدور بیانیه‌های انتقادی یا انجام اقدام‌های مناقشه‌برانگیز مبادرت می‌ورزند. تمامی فعالیت‌های مزبور در عرصه سیاست خارجی و روابط بین‌الملل «پارادایم‌سازی» یا «دیپلماسی موازی» نامیده می‌شود (کارناگو، ۱۹۹۹، ص. ۶۷).

۴.۳. دیپلماسی مرزی

دیپلماسی مرزی از جمله مفاهیم جدیدی است که صاحب‌نظران و پژوهشگران عرصه مطالعات مرزی تعریف خاصی از آن را ارائه نکرده‌اند. با توجه به مفهوم دیپلماسی می‌توان مفهوم دیپلماسی مرزی را به این صورت بیان کرد: هنر ایجاد ارتباط سازنده بین کشورهای هم‌مرز یا تأثیرگذار بر مرزهای کشور، نیروی مرزی و ساکنان مرزی با یکدیگر به‌منظور حل و فصل مسألت‌آمیز مسائل و مشکلات مرزی و در راستای دستیابی به راهبردهای کنترل و مدیریت بهتر مرزهای کشور. باید توجه داشت که دیپلماسی مرزی توانایی جلوگیری از برخوردهای تهاجمی و خصومت‌آمیز بین کشورها، کاهش بحران‌های مرزی، کاهش هزینه‌های

1. Sassen
2. Carnago

مالی و جانی در طول مرزها و... را برای کشورها دارد؛ بر این مبنای، کشورها برای اینکه بتوانند از این ظرفیت دیپلماسی مرزی برای دستیابی به اهداف خود بهره‌برداری کنند، نیاز است تا شناخت و درک لازم از دیپلماسی مرزی و مرزهای خود در ابعاد مختلف داشته باشند (جان-پرور، ۱۳۹۶، ص. ۷۷).

۵. یافته‌های تحقیق

۵.۱. استخراج پارامترهای مؤثر بر دیپلماسی مرزی

دیپلماسی به‌عنوان ابزار حل و فصل اختلافات، ایجاد فضای مناسب برای تعامل، جلوگیری از جنگ و توسعه روابط صلح‌آمیز، همواره مدنظر و موردنیاز جوامع بشری بوده است. به‌رغم تداوم کاربرد، به‌عنوان یک ابزار ضروری برای ارتباط میان جوامع، دیپلماسی طی قرون مختلف متحول شده و اشکال مختلفی یافته است (ظریف و سجادی‌پور، ۱۳۹۱، ص. ۴۴). یکی از مهم‌ترین تحولات حاصل‌شده، ظهور و بروز دیپلماسی مرزی است که کشور ما نیازمند دیپلماسی مرزی است؛ بنابراین برای تحقق دیپلماسی مرزی باید ظرفیت و همه امکانات مرزی را به‌منظور رفع مشکلات و رفع اختلافات به کار گرفت. در شرایط کنونی جامعه، ضمن ملاحظات امنیتی و تجهیزات امنیتی باید برای آینده نیز کاری شود تا دیپلماسی مرزی به کار آید. کشور ایران با داشتن مرزهای طولانی و همسایگان متعدد و همچنین داشتن تنوع قومیتی زیاد، تقریباً در تمامی جهات با کشورهای همسایه شرایط ویژه‌ای دارد و باید بتوان با شناخت دقیق پارامترهای مؤثر بر دیپلماسی مرزی، زمینه برای اجرایی کردن هرچه‌بهتر آن را فراهم آورد. برای دستیابی به این پارامترها تلاش شده است نظریه‌ها، دیدگاه‌ها و کارهایی که در حوزه مطالعات مرزی و دیپلماسی مرتبط با مرزها انجام شده است، بررسی و تحلیل شود؛ بر این اساس، حدود بیست و پنج نظریه و دیدگاه مرتبط با مرز و دیپلماسی مرزی بررسی شده است و شاخص‌های استخراج‌شده از آنها در قالب جدول ۱ آورده شده است.

جدول ۱. شاخص‌های نظریه‌ها و دیدگاه‌های پژوهش

مأخذ: یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۸

استخراج پارامترهای مؤثر بر دیپلماسی مرزی از نظریه‌ها، دیدگاه‌ها و مطالعات گذشته		
ردیف	نظریه‌ها و دیدگاه‌ها	شاخص‌ها
۱	دیدگاه سیاست مرزی (جان پرور، ۱۳۹۱، ص ۱۷۳)	مهاجرت، ورود و خروج کالا، جمع‌آوری عوارض گمرکی، جلوگیری از قاچاق سلاح و مواد مخدر، کنترل گسترش بیماری‌ها، حمایت از صنایع و اقتصاد داخلی
۲	دیدگاه تعداد همسایگان (کریمی پور، ۱۳۷۹، ص ۱۷-۱۶)	صدور بحران (تعداد بالا همسایگان سبب ایجاد بحران و درگیری می‌شود)، تراکم تهدید مستقیم، تراکم اختلافات، اختلافات ارضی و مرزی، اختلاف بر سر منابع مشترک و حق آبه رودخانه‌های مرزی، مسائل عملکردی مرز، برخورد‌های ایدئولوژیکی
۳	دیدگاه نگرش دوکشور به یکدیگر (جان پرور، ۱۳۹۱، ص ۲۳۵)	نگرش دوستانه همرا با اعتماد، نگرش خصمانه همراه با عدم اعتماد
۴	دیدگاه نگرش حکومت و مردم به مرز (جان پرور، ۱۳۹۱، ص ۲۳۵)	محدود کننده فضای اعمال حاکمیت، همگن سازی فرهنگی-اقتصادی-سیاسی، ایجاد یا تقویت هویت ملی، تقویت اتحاد ملی، مشروعیت بخشیدن به خود، حمایت از تولیدات و صنایع داخلی
۵	دیدگاه کشمکش با سیاست بین‌الملل (هاس، ۱۹۹۶، ص ۱۵-۱۶)	موقعیت منطقه مرزی، منافع سیاسی کشورهای هم مرز، نوع و چگونگی کنش با بازیگران بین‌المللی، حمایت یا عدم حمایت بین‌المللی، سیاست خارجی کشورهای هم مرز، سیاست نظامی کشورهای هم مرز، تبادلات سرزمینی، اندازه سرزمین مورد مناقشه، رشد جمعیت، رشد و گسترش قلمرو
۶	مدل کشمکش مرتبط با عوامل قومی و مذهبی (افشردی و جان پرور، ۱۳۹۲، ص ۷۰)	هویت قومی، دنباله دار بودن قومیت در دو سوی مرز، پیوند مذهبی با مرکز، پیوند مذهبی-قومی با فراسوی مرز داشتن تفاوت‌های قومی و مذهبی، مهاجرت (انتقال اشتراکات از یک منطقه به منطقه دیگر)
۷	دیدگاه کشمکش مرتبط با میراث تاریخی (افشردی و جان پرور، ۱۳۹۲، ص ۷۰)	تاریخچه شکل‌گیری مرز، روند شکل‌گیری مرز، وجود مناقشات سرزمینی، تحمیل جنگ و منازعات مرزی و سرزمینی
۸	دیدگاه تأثیرات قرارگیری یک گروه قومی در دو سوی مرز بر کنترل مرزها (یوسفی، ۱۳۹۴، ص ۱۳۸-۱۳۶)	عوامل جغرافیایی: فاصله جغرافیایی، شرایط محیطی، پیوستگی طبیعی با فراسوی مرز، عدالت جغرافیایی؛ عوامل جمعیتی: توزیع پراکنده جمعیت، جمعیت جوان، سرمایه اجتماعی، کیفیت جمعیت، کمیت جمعیت؛ عوامل فرهنگی: پیوستگی فرهنگی، تفاوت با مرکز، ساختار قومی و قبیله‌ای، پیوندهای زبانی و مذهبی، تعصبات قومی؛

استخراج پارامترهای مؤثر بر دیپلماسی مرزی از نظریه‌ها، دیدگاه‌ها و مطالعات گذشته		
ردیف	نظریه‌ها و دیدگاه‌ها	شاخص‌ها
		عوامل اقتصادی: توسعه نیافتگی، فقر و تنگدستی، بیکاری، دسترسی به امکانات جمعیت، تجارت و منافع مشترک؛ عوامل سیاسی: تبعیض‌های سیاسی، نبود بازیگری و نقش آفرینی، بی‌ثباتی سیاسی، نخبگان سیاسی، آرمان استقلال‌طلبی؛ عوامل نظامی - امنیتی: تراکم تهدید، کنترل نشدن مرزها، تروریسم، نیروهای فرامرزی، آمایش مناطق مرزی
۹	نظریه کنترل و مدیریت مرزها در حال بین‌المللی شدن (جان پرور، ۱۳۹۶. ص ۲۰۹-۲۰۷)	ایجاد پیوند و همبستگی بین مرزها، موقعیت استراتژیک، قاچاق مواد مخدر
۱۰	مدل مدیریت مرزهای زمینی (Blake, 1998. P. 55-59)	همکاری‌های مرزی، مدیریت مرز، مدیریت دسترسی، مدیریت امنیت، مدیریت منابع فرامرزی، مدیریت زیست‌محیطی، مدیریت بحران
۱۱	آمایش مناطق مرزی (جان پرور، ۱۳۹۶. ص ۹۱)	دوری از مرکز، ضدیت سیستمی، انزوای جغرافیایی، ناپایداری سکونت، توسعه نیافتگی، تبادلات مرزی، پیوندهای فرهنگی و قومی، تهدیدات خارجی
۱۲	مدل ماتینز (مارتینز، ۱۹۹۴. ص ۵)	سیاست‌های مرزی، محدودیت‌های مرزی، سطح تعامل بین دو بازیگر، نوع نگرش به کشور هم‌مرز
۱۳	اختلاف سطح توسعه و مناطق مرزی (زرقانی، ۱۳۸۰. ص ۴۲)	قاچاق، عبور و مرور افراد غیرمجاز، فقر، بیکاری، تفاوت قیمت در دو سوی مرز
۱۴	نظریه پیتراگت (هاگت، ۱۳۸۲. ص ۳۷۲)	محصور بودن در خشکی، آب‌پخشان، مرزهای نامشخص در بستر رودخانه، دریاچه مشترک، موقعیت بالادست و پایین دست داشتن، گروه‌های قومی با دنباله فراسوی مرز، قرارگیری گروه قومی در دوسوی مرز، کوچ‌نشینان، دستکاری اقلیم، منابع مشترک مرزی، نداشتن منابع حیاتی در داخل کشور، جدافتادگی گروه‌های قومی
۱۵	نظریه هاوس (هاوس، ۱۹۸۲. ص ۱۱)	سطح توسعه متفاوت در دو سوی مرز، وضع توسعه اقتصادی منطقه مرزی، توسعه فرهنگی در منطقه مرزی، ویژگی‌های خاص فرهنگی، سیاست ارتباطی دو کشور هم‌مرز، سیاست داخلی در مورد مرز، سیاست ارتباطی، کنترل آلودگی آب، مهاجرت
۱۶	نظریه سافر، ۱۹۹۴. ص ۱۸۸.	پیوند قومی و نژادی با فراسوی مرز، پیوند دینی و زبانی در دو سوی مرز، پیوند فرهنگی مرزنشینان با مرکز
۱۷	دیدگاه پارادایم جهانی	ظهور قدرت‌های جدید، ایجاد فرصت برای تعامل با کشورها، یکپارچگی و وحدت انسان‌ها

پارامترهای استخراج شده از نظریه‌ها و دیدگاه‌های مرتبط با مرزها و دیپلماسی که به نظر می‌رسد بر دیپلماسی مرزی مؤثر داشته باشند، پارامترهایی اند که در ۱۰ بعد دسته‌بندی شده‌اند و عبارت‌اند از:

سرزمینی: ژئومورفولوژی منطقه مرزی، دوری از مرکز (مسافت)، انزوای جغرافیایی طبیعی (توپوگرافی کشور)، موقعیت جغرافیایی مرز، شکل مرز (محدب، مقعر یا مستقیم)، شرایط محیطی منطقه مرزی، پیوستگی طبیعی با فراسوی مرز، موقعیت ترانزیتی؛

جمعیتی: تعداد جمعیت دو کشور هم‌مرز؛ ساختار جمعیت (سن و جنس)، مهاجرت، تراکم جمعیت، تعداد جمعیت ساکن در منطقه مرزی، ویژگی‌های کمی جمعیت مناطق مرزی، پیوندهای خویشاوندی با فراسوی مرز، نگرش ساکنان مرزی به مرز؛

اجتماعی-فرهنگی: زبان مشترک دو سوی مرز، مذهب مشترک دو سوی مرز، پیوستگی فرهنگی با مرکز، پیوستگی فرهنگی با فراسوی مرز، ساختار اجتماعی منطقه مرزی، فرهنگ تعاملی؛

سیاسی-حاکمیتی: تعدد همسایگان، تأمین ثبات، ثبات یا بی‌ثباتی سیاسی مدیریت سیاسی، سیاست خارجی دو کشور در قبال یکدیگر، سیاست ارتباطی دو کشور هم‌مرز، سیاست‌های داخلی در مورد مناطق مرزی (دیدگاه یک کشور درباره مناطق پیرامونی و مرزها)، ایدئولوژی و راهبردهای دو کشور هم‌مرز، سیاست مرزی (مرزهای باز، بسته یا نیمه‌بسته)، شباهت یا تفاوت نظام سیاسی دو کشور همسایه، نخبگان سیاسی، منافع سیاسی کشورهای هم‌مرز؛

اقتصادی: نوع نظام اقتصادی دو سوی مرز، سطح توسعه در دو طرف مرز، منابع مشترک مرزی، سطح ارتباطات اقتصادی بین دو کشور، منابع در دسترس، موقعیت گذرگاهی منطقه مرزی، تفاوت قیمت در دوسوی مرز، میزان بیکاری در دو سوی مرز، مدیریت دسترسی، سیاست‌های گمرکی؛

امنیتی-دفاعی: سیاست دفاعی دو کشور هم‌مرز، موقعیت استراتژیک منطقه مرزی، وجود همسایه بی‌ثبات و ناامن، تهدیدهای خارجی، قراردادهای نظامی دول همسایه با قدرت‌های

معارض فرامنطقه‌ای (ایجاد پایگاه نظامی، برگزاری مانور نظامی و...)، چگونگی مدیریت مرز، نیروهای فرامرزی، همکاری‌های امنیتی منطقه مرزی؛

تاریخی: ارزش تاریخی منطقه مرزی، وقایع و حوادث تأثیرگذار بر فضای منطقه مرزی، وجود آثار باستانی در منطقه مرزی، تاریخچه و طول زمان شکل‌گیری مرز، نحوه شکل‌گیری مرز، نگرش تاریخی دو کشور به یکدیگر؛

ژئوپلیتیکی: قرارگیری در یک منطقه ناامن، ساختار ژئوپلیتیک منطقه، ساختار ژئوپلیتیک جهانی، نوع و چگونگی کنش کشورهای هم‌مرز با بازیگران بین‌المللی، نیروهای مداخله‌گر، تروریسم بین‌المللی، موقعیت ژئوپلیتیکی و ژئواکونومیک منطقه مرزی؛

هویت - حقوقی: تاریخچه شکل‌گیری مرزی، روند شکل‌گیری مرز، وجود آثار باستانی شاخص در مناطق مرزی، وجود مدفن مفاخر و اسطوره‌های ملی یا دینی یک کشور در مناطق مرزی، وجود ابهام در قراردادها، تعلقات تاریخی؛

فنی و تکنولوژیک: تکنولوژی کنترل مدیریت مرزها، تکنولوژی‌های ارتباطی و تعاملی، هم‌افزایی تکنولوژیک، سطح تکنولوژی.

۲.۵. آزمون و رتبه‌بندی پارامترهای مؤثر بر دیپلماسی مرزی

برای اینکه بتوان پارامترهای مؤثر بر دیپلماسی مرزی را که از نظریه‌ها و دیدگاه‌های مرتبط استخراج شده است، ارزیابی کرد و آن‌ها را رتبه‌بندی کرد، این پارامترها در قالب پرسشنامه در اختیار دو گروه از صاحب‌نظران علمی و اجرایی در حوزه مطالعات مرزی قرار داده شد. در این بخش برای بررسی رتبه‌بندی عوامل مؤثر و میزان عدم قطعیت آن‌ها از آزمون رتبه‌ای فریدمن استفاده می‌شود. آزمون فریدمن که به آزمون تحلیل واریانس دوطرفه معروف است، همانند آزمون F است و زمانی به کار می‌رود که مقیاس اندازه‌گیری حداقل در سطح سنجش ترتیبی باشد. یکی از پیش‌فرض‌های آزمون F این است که باید واریانس گروه‌ها همگن باشد؛ درحالی‌که این شرط در مقیاس‌های رتبه‌ای کمتر رعایت می‌شود (منصورفر، ۱۳۸۴، ص. ۷۷).
نتایج آزمون رتبه‌ای فریدمن عبارت است از:

۱- در بعد سرزمینی، پارامترهایی که آماره آن‌ها بیشتر از ۴,۵ بوده است و بیشترین تأثیرپذیری را داشتند، عبارت‌اند از: موقعیت ترانزیتی، اختلافات ارضی و مرزی، وسعت منطقه مرزی، شکل مرز، پیوستگی طبیعی بافراسوی مرز، میزان فاصله از مرکز، موقعیت جغرافیایی مرز. با توجه به جدول ۲، تأثیرپذیری پارامتر موقعیت ترانزیتی در بعد سرزمینی در رتبه اول قرار گرفته و انزوای جغرافیایی با قرار گرفتن در آخرین رتبه، کمترین میزان تأثیرپذیری را داشته است.

جدول ۲. تحلیل بعد سرزمینی با آزمون فریدمن

مأخذ: یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۸

بعد سرزمینی		
رتبه	آماره	پارامترها
۱	۶,۵۱	موقعیت ترانزیتی
۲	۵,۸۲	اختلافات ارضی و مرزی
۳	۵,۳۷	وسعت منطقه مرزی
۴	۵,۳۱	شکل مرز
۵	۴,۷۰	پیوستگی طبیعی با فراسوی مرز
۶	۴,۵۷	میزان فاصله از مرکز
۷	۴,۵۶	موقعیت جغرافیایی مرز
۸	۴,۲۳	ژئومورفولوژی منطقه مرزی
۹	۳,۹۳	انزوای جغرافیایی

۲- در بعد جمعیتی می‌توان اشاره کرد پارامترهایی که بیشترین تأثیرپذیری را نشان می‌دهند و از نظر رتبه‌دهی در آماره بیشتر از ۴,۵ قرار گرفته‌اند، عبارت‌اند از: ساختار جمعیت، مهاجرت، نگرش ساکنان مرزی به مرز، تراکم جمعیت. در بین تمامی پارامترها، پارامتر ساختار جمعیت در بیشترین حد تأثیرپذیری و پارامتر ویژگی‌های کمی مناطق مرزی در کمترین حد تأثیرپذیری قرار گرفته‌اند.

جدول ۳. تحلیل بعد جمعیتی با آزمون فریدمن

مأخذ: یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۸

جمعیتی		
رتبه	آماره	پارامتر
۱	۵,۱۸	ساختار جمعیت
۲	۵,۱۱	مهاجرت
۳	۴,۸۱	نگرش ساکنان مرزی به مرز
۴	۴,۷۳	تراکم جمعیت
۵	۴,۲۸	پیوندهای خویشاوندی با فراسوی مرز
۶	۴,۲۱	پراکندگی جمعیت ساکن در منطقه مرزی
۷	۳,۹۱	تعداد جمعیت در کشور هم مرز
۸	۳,۷۷	ویژگی‌های کمی جمعیت مناطق مرزی

۳- در بعد اجتماعی و فرهنگی، تمامی پارامترها در آماره کمتر از ۴,۵ قرار دارند و هر شش پارامتر بررسی شده در پژوهش، در کمترین میزان تأثیرپذیری از دیپلماسی مرزی قرار گرفته‌اند.

جدول ۴. تحلیل بعد اجتماعی و فرهنگی با آزمون فریدمن

مأخذ: یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۸

اجتماعی و فرهنگی		
رتبه	آماره	پارامتر
۱	۳,۷۳	مذهب مشترک دو سوی مرز
۲	۳,۶۷	ساختار اجتماعی منطقه مرزی
۳	۳,۵۰	پیوستگی فرهنگی با فراسوی مرز
۴	۳,۴۳	پیوستگی فرهنگی بامرکز
۵	۳,۴۱	زبان مشترک دو سوی مرز
۶	۳,۲۶	فرهنگ تعاملی منطقه مرزی

۴- بعد سیاسی و حاکمیتی که در آن یازده پارامتر بررسی شده است که تمامی آن‌ها در آماره بیشتر از ۴,۵ قرار گرفته‌اند و پذیرفتنی‌اند. پارامتر سیاست‌های داخلی در مورد منطقه

مرزی، بیشترین میزان تأثیرگذاری را و پارامتر تعداد همسایگان، کمترین میزان تأثیرپذیری را به خود اختصاص داده‌اند.

جدول ۵. تحلیل بعد سیاسی و حاکمیتی با آزمون فریدمن

مأخذ: یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۸

سیاسی و حاکمیتی		
رتبه	آماره	پارامتر
۱	۶,۶۸	سیاست های داخلی درمورد مناطق مرزی
۲	۶,۵۲	همگنی یا ناهمگنی نظام سیاسی دو کشور هم‌مرز
۳	۶,۵۱	سیاست خارجی دو کشور درقبال یکدیگر
۴	۶,۴۹	منافع سیاسی کشورهای هم‌مرز
۵	۶,۱۰	توافقات و قراردادهای سیاسی و حاکمیتی بین دو کشور هم‌مرز
۶	۵,۹۷	ایدئولوژی و راهبردهای دو کشور هم‌مرز
۷	۵,۶۷	ثبات یا بی ثباتی مدیریت سیاسی دو کشور هم‌مرز
۸	۵,۶۳	سیاست ارتباطی دو کشور هم‌مرز
۹	۵,۵۳	سیاست مرزی
۱۰	۵,۵۱	نخبگان سیاسی
۱۱	۵,۳۹	تعداد همسایگان

۵- در بعد اقتصادی، ۱۰ پارامتر بررسی شده است که تمامی این پارامترها در آماره بیشتر از ۴,۵ قرار دارند و همه آنها تأیید و پذیرفته شده‌اند. بیشترین میزان تأثیرپذیری را پارامترهای توافقات و قراردادهای اقتصادی بین دو کشور هم‌مرز و سیاست‌های گمرکی و اقتصادی دو کشور هم‌مرز با رتبه یکسان و کمترین میزان تأثیرپذیری را پارامتر میزان بیکاری در دو سوی مرز به خود اختصاص داده‌اند.

جدول ۶. تحلیل بعد اقتصادی با آزمون فریدمن

مأخذ: یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۸

اقتصادی		
رتبه	آماره	پارامتر
۱	۵,۸۹	توافقات و قراردادهای اقتصادی بین دو کشور هم‌مرز

اقتصادی		
رتبه	آماره	پارامتر
۲	۵,۸۹	سیاست‌های گمرکی و اقتصادی دو کشور هم‌مرز
۳	۵,۸۷	سطح توسعه در دو طرف مرز
۴	۵,۷۸	سیاست‌های اقتصاد داخلی درباره مناطق مرزی
۵	۵,۶۴	ثبات و بی‌ثباتی اقتصادی کشور هم‌مرز
۶	۵,۵۸	نوع نظام اقتصادی در دوسوی مرز
۷	۵,۴۶	سطح ارتباطات اقتصادی بین دو کشور
۸	۵,۲۴	موقعیت گذرگاهی منطقه مرزی
۹	۴,۹۹	منابع مشترک مرزی
۱۰	۴,۶۷	میزان بیکاری در دو سوی مرز

۶- در بعد امنیتی و دفاعی، هشت پارامتر بررسی شده است که از میان آن‌ها پنج شاخص تأیید و پذیرفته می‌شود و در آماره میزان تأثیرپذیری بیشتر از ۴,۵ قرار دارند که عبارت‌اند از: تهدیدهای خارجی نسبت به دو کشور هم‌مرز، توافقات و قراردادهای دفاعی و امنیتی بین دو کشور هم‌مرز، وجود همسایه بی‌ثبات و ناامن، قراردادهای نظامی دو کشور هم‌مرز با کشورهای منطقه‌ای و جهانی، چگونگی کنترل و مدیریت مرز. در این راستا کمترین تأثیرپذیری را پارامتر سیاست دفاعی دو کشور هم‌مرز به خود اختصاص داده‌اند.

جدول ۷. تحلیل بعد امنیتی و دفاعی با آزمون فریدمن

مأخذ: یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۸

امنیتی و دفاعی		
رتبه	آماره	پارامتر
۱	۴,۸۰	تهدیدهای خارجی درباره دو کشور هم‌مرز
۲	۴,۷۶	توافقات و قراردادهای دفاعی-امنیتی بین دو کشور هم‌مرز
۳	۴,۶۸	وجود همسایه بی‌ثبات و ناامن
۴	۴,۶۳	قراردادهای نظامی دو کشور هم‌مرز با کشورهای منطقه‌ای و جهانی
۵	۴,۵۲	چگونگی کنترل و مدیریت مرز
۶	۴,۴۳	برنامه‌های مشترک و کنترل و مدیریت مسائل مرزی
۷	۴,۱۴	موقعیت استراتژیک منطقه مرزی

امنیتی و دفاعی		
رتبه	آماره	پارامتر
۸	۴,۰۳	سیاست دفاعی دو کشور هم‌مرز

۷- در بعد تاریخی تمامی پارامترها در کمترین حد تأثیرپذیری قرار دارند و آماره تمامی آن‌ها کمتر از ۴,۵ است.

جدول ۸ تحلیل بعد تاریخی با آزمون فریدمن

مأخذ: یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۸

تاریخی		
رتبه	آماره	پارامتر
۱	۴,۲۰	نگرش تاریخی دو کشور به یکدیگر
۲	۳,۸۳	وجود آثار باستانی در منطقه مرزی
۳	۳,۶۱	ارزش تاریخی منطقه مرزی
۴	۳,۳۸	تاریخچه و طول زمان شکل‌گیری مرز
۵	۳,۳۰	وقایع و حوادث تأثیرگذار بر فضای منطقه مرزی
۶	۲,۶۸	نحوه شکل‌گیری مرز

۸- در بعد ژئوپلیتیکی هشت پارامتر بررسی شده است که چهار پارامتر در آماره بیشتر از ۴,۵ قرار دارند و تأیید و پذیرفته شده‌اند که عبارت‌اند از: تروریسم بین‌المللی، وجود یا نبود نیروهای مداخله‌گر، ساختار ژئوپلیتیک جهانی، موقعیت ژئوپلیتیکی. همچنین پارامتر ساختار ژئوپلیتیک منطقه در کمترین میزان تأثیرپذیری قرار دارد.

جدول ۹ تحلیل بعد ژئوپلیتیکی با آزمون فریدمن

مأخذ: یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۸

ژئوپلیتیکی		
رتبه	آماره	پارامتر
۱	۵,۳۱	تروریسم بین‌المللی
۲	۵,۰۸	وجود یا نبود نیروهای مداخله‌گر

ژئوپلیتیکی		
رتبه	آماره	پارامتر
۳	۵,۰۲	ساختار ژئوپلیتیک جهانی
۴	۴,۸۰	موقعیت ژئوپلیتیکی
۵	۴,۰۸	موقعیت ژئواکونومیکی منطقه مرزی
۶	۴,۰۱	قرارگیری در یک منطقه ناامن
۷	۳,۹۸	مناسبات قدرت بین دو کشور هم‌مرز با سایر بازیگران
۸	۳,۷۲	ساختار ژئوپلیتیک منطقه

۹- در بعد هویتی و حقوقی تمام پنج پارامتر بررسی شده در آماره کمتر از ۴,۵ قرار گرفته‌اند که در کمترین میزان تأثیرپذیری از دیپلماسی مرزی قرار دارند.

جدول ۱۰. تحلیل بعد هویتی و حقوقی با آزمون فریدمن

مأخذ: یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۸

هویتی و حقوقی		
رتبه	آماره	پارامتر
۱	۳,۲۷	وجود ابهام یا نبود ابهام در قراردادها و توافقات مرزی
۲	۳,۱۰	نگرش به هویت محلی و ملی
۳	۳,۰۹	مهاجران غیرقانونی
۴	۲,۸۹	احساس برابری یا نابرابری حقوقی درباره مرکز
۵	۲,۶۶	نوع نگرش حکومت به مرز (به عنوان ابزار ملت‌سازی و اتحاد)

۱۰- در بعد فنی و تکنولوژیک چهار پارامتر بررسی شده در آماره کمتر از ۴,۵ قرار گرفته‌اند که در کمترین میزان تأثیرپذیری از دیپلماسی مرزی قرار دارند.

جدول ۱۱. تحلیل بعد فنی و تکنولوژیک با آزمون فریدمن

مأخذ: یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۸

فنی و تکنولوژیک		
رتبه	آماره	پارامتر
۱	۲,۹۳	سطح تکنولوژی

فنی و تکنولوژیک		
رتبه	آماره	پارامتر
۲۲	۲,۸۹	هم‌افزایی تکنولوژیک
۳۳	۲,۴۴	وجود تکنولوژی کنترل و مدیریت بهینه و به روز مرزی
۴۴	۱,۷۳	توافقات برای استفاده از تکنولوژی‌های ارتباطی و تعاملی

۳.۵. تحلیل شاخص‌ها براساس آزمون همبستگی

در تحلیل اثرات ابعاد ده‌گانه سرزمینی، جمعیتی، اجتماعی و فرهنگی، سیاسی و حاکمیتی، اقتصادی، امنیتی و دفاعی، تاریخی، ژئوپلیتیکی، هویتی و حقوقی، فنی و تکنولوژیک، از آزمون رگرسیون استفاده شده است، بنابراین ابتدا رابطه متغیرهای سرزمینی، جمعیتی، اجتماعی و فرهنگی، سیاسی و حاکمیتی، اقتصادی، امنیتی و دفاعی، تاریخی، ژئوپلیتیکی، هویتی و حقوقی، فنی و تکنولوژیک با دیپلماسی مرزی توسط آزمون همبستگی پیرسون بررسی شد. سپس تأثیر آن‌ها بر متغیر مستقل با رگرسیون چندمتغیره بررسی شد. نتایج جدول ۱۲ نشان می‌دهد، بعد سرزمینی با آماره پیرسون ۰,۷۱۴، بعد جمعیتی با آماره پیرسون ۰,۵۶۲، بعد اجتماعی و فرهنگی با آماره پیرسون ۰,۷۹۸، بعد سیاسی و حاکمیتی با آماره پیرسون ۰,۷۲۲، بعد اقتصادی با آماره پیرسون ۰,۵۳۴، بعد امنیتی و دفاعی با آماره پیرسون ۰,۷۵۴، بعد تاریخی با آماره پیرسون ۰,۶۳۲، بعد ژئوپلیتیکی با آماره پیرسون ۰,۷۶۶، بعد هویتی و حقوقی با آماره پیرسون ۰,۴۹۸ و بعد فنی و تکنولوژیک با آماره پیرسون ۰,۵۰۲ با دیپلماسی مرزی رابطه‌ای مستقیم با شدت قوی دارند؛ یعنی با افزایش و تشدید ابعاد سرزمینی، جمعیتی، اجتماعی و فرهنگی، سیاسی و حاکمیتی، اقتصادی، امنیتی و دفاعی، تاریخی، ژئوپلیتیکی، هویتی و حقوقی، فنی و تکنولوژیک، تأثیرگذاری دیپلماسی مرزی نیز افزایش می‌یابد. همچنین با توجه به میزان معناداری به‌دست‌آمده، رابطه هر ۱۰ بعد (سرزمینی، جمعیتی، اجتماعی و فرهنگی، سیاسی و حاکمیتی، اقتصادی، امنیتی و دفاعی، تاریخی، ژئوپلیتیکی، هویتی و حقوقی، فنی و تکنولوژیک) با دیپلماسی مرزی معنادار است و قابلیت تعمیم به کل جامعه را دارد.

جدول ۱۲. همبستگی ۱۰ بعد دیپلماسی مرزی

یافته های پژوهش، ۱۳۹۸

فنی و تکنولوژیک	هویتی و حقوقی	ژئوپلیتیکی	تاریخی	امنیتی و دفاعی	اقتصادی	سیاسی و حاکمیتی	اجتماعی و فرهنگی	جمعیتی	سرزمینی	دیپلماسی مرزی	همبستگی پرسون	مقدار معناداری	تعداد	دیپلماسی مرزی
۰,۵۰۲ ۰,۰۰۰ ۴۵	۰,۴۹۸ ۰,۰۰۰ ۴۵	۰,۷۶۶ ۰,۰۰۰ ۴۵	۰,۶۳۲ ۰,۰۰۰ ۴۵	۰,۷۵۴ ۰,۰۰۰ ۴۵	۰,۵۳۴ ۰,۰۰۰ ۴۵	۰,۷۲۲ ۰,۰۰۰ ۴۵	۰,۷۹۸ ۰,۰۰۰ ۴۵	۰,۵۶۲ ۰,۰۰۰ ۴۵	۰,۷۱۴ ۰,۰۰۰ ۴۵	۱ ۰,۰۰۰ ۴۵	همبستگی پرسون مقدار معناداری	تعداد	دیپلماسی مرزی	
۰,۳۹۴ ۰,۰۰۰ ۴۵	۰,۱۱۷ ۰,۴۴۳ ۴۵	۰,۵۱۸ ۰,۰۰۰ ۴۵	۰,۴۰۰ ۰,۰۰۶ ۴۵	۰,۴۴۷ ۰,۰۰۲ ۴۵	۰,۲۹۶ ۰,۰۰۴ ۴۵	۰,۴۶۹ ۰,۰۰۱ ۴۵	۰,۴۱۵ ۰,۰۰۵ ۴۵	۰,۳۱۹ ۰,۰۰۳ ۴۵	۱ ۰,۰۰۰ ۴۵	۰,۷۱۴ ۰,۰۰۰ ۴۵	همبستگی پرسون مقدار معناداری	تعداد	سرزمینی	
۰,۳۹۷ ۰,۰۰۰ ۴۵	۰,۲۰۳ ۰,۱۸۱ ۴۵	۰,۷۷۰ ۰,۰۰۰ ۴۵	۰,۳۱۷ ۰,۰۰۳ ۴۵	۰,۲۸۱ ۰,۰۰۶ ۴۵	۰,۱۰۶ - ۰,۴۸۹ ۴۵	۰,۱۸۸ ۰,۰۰۰ ۴۵	۰,۵۳۸ ۰,۰۰۰ ۴۵	۱ ۰,۰۰۰ ۴۵	۰,۳۱۹ ۰,۰۰۳ ۴۵	۰,۵۶۲ ۰,۰۰۰ ۴۵	همبستگی پرسون مقدار معناداری	تعداد	جمعیتی	
۰,۲۶۶ ۰,۰۰۰ ۴۵	۰,۵۹۲ ۰,۰۰۰ ۴۵	۰,۶۳۱ ۰,۰۰۰ ۴۵	۰,۴۳۸ ۰,۰۰۰ ۴۵	۰,۳۸۱ ۰,۰۰۰ ۴۵	۰,۲۸۴ ۰,۰۰۱ ۴۵	۰,۵۸۰ ۰,۰۰۰ ۴۵	۱ ۰,۰۰۰ ۴۵	۰,۳۵۷ ۰,۰۰۰ ۴۵	۰,۴۱۵ ۰,۰۰۵ ۴۵	۰,۷۹۸ ۰,۰۰۰ ۴۵	همبستگی پرسون مقدار معناداری	تعداد	اجتماعی و فرهنگی	
۰,۲۸ ۰,۰۰۰ ۴۵	۰,۲۷۸ ۰,۰۰۶ ۴۵	۰,۳۷۰ ۰,۰۱۲ ۴۵	۰,۵۷۷ ۰,۰۰۰ ۴۵	۰,۵۹۳ ۰,۰۰۰ ۴۵	۰,۴۵۲ ۰,۰۰۰ ۴۵	۱ ۰,۰۰۰ ۴۵	۰,۵۵۰ ۰,۰۰۰ ۴۵	۰,۱۸۸ ۰,۰۰۱ ۴۵	۰,۴۶۹ ۰,۰۰۱ ۴۵	۰,۷۷۲ ۰,۰۰۰ ۴۵	همبستگی پرسون مقدار معناداری	تعداد	سیاسی و حاکمیتی	
۰,۲۷۰ ۰,۰۰۰ ۴۵	۰,۱۷۷ ۰,۲۴۳ ۴۵	۰,۱۴۸ ۰,۳۳۳ ۴۵	۰,۳۰۳ ۰,۰۰۰ ۴۵	۰,۳۴۲ ۰,۰۰۰ ۴۵	۱ ۰,۰۰۰ ۴۵	۰,۵۴۲ ۰,۰۰۰ ۴۵	۰,۲۴۸ ۰,۰۰۰ ۴۵	۰,۱۰۶ - ۰,۶۸۹ ۴۵	۰,۲۹۶ ۰,۰۰۴ ۴۵	۰,۳۵۴ ۰,۰۰۰ ۴۵	همبستگی پرسون مقدار معناداری	تعداد	اقتصادی	

فنی و تکنولوژیک	هویت و حقوقی	ژئوپلیتیکی	تاریخی	امنیتی و دفاعی	اقتصادی	سیاسی و حاکمیتی	اجتماعی و فرهنگی	جمعیتی	سرزمینی	دیپلماسی مرزی	همبستگی پیرسون مقدار معناداری	امنیتی و دفاعی تعداد
۰,۲۴۳ ۰,۱۰۸ ۴۵	۰,۶۷۲ ۰,۰۰۰ ۴۵	۰,۴۵۶ ۰,۰۰۲ ۴۵	۰,۲۶۶ ۰,۰۷۷ ۴۵	۱ ۰,۰۰۰ ۴۵	۰,۳۴۲ ۰,۰۲۱ ۴۵	۰,۵۹۳ ۰,۰۰۰ ۴۵	۰,۷۳۱ ۰,۰۰۰ ۴۵	۰,۲۸۱ ۰,۰۶۲ ۴۵	۰,۴۴۴ ۰,۰۰۲ ۴۵	۰,۷۵۴ ۰,۰۰۰ ۴۵	همبستگی پیرسون مقدار معناداری	تعداد
۰,۱۳۶ ۰,۳۷۱ ۴۵	۰,۲۴۳ ۰,۱۰۸ ۴۵	۰,۴۹۵ ۰,۰۰۱ ۴۵	۱ ۰,۰۰۰ ۴۵	۰,۲۶۶ ۰,۰۷۷ ۴۵	۰,۳۰۳ ۰,۰۴۳ ۴۵	۰,۵۷۳ ۰,۰۰۰ ۴۵	۰,۴۳۸ ۰,۰۰۳ ۴۵	۰,۳۱۷ ۰,۰۳۴ ۴۵	۰,۴۰۰ ۰,۰۰۶ ۴۵	۰,۶۳۲ ۰,۰۰۰ ۴۵	همبستگی پیرسون مقدار معناداری	تعداد
۰,۴۰۲ ۰,۰۰۶ ۴۵	۰,۳۰۱ ۰,۴۴ ۴۵	۱ ۰,۰۰۰ ۴۵	۰,۴۹۵ ۰,۰۰۱ ۴۵	۰,۴۵۶ ۰,۰۰۲ ۴۵	۰,۱۴۷ ۰,۳۳۳ ۴۵	۰,۳۷۰ ۰,۰۱۲ ۴۵	۰,۶۳۱ ۰,۰۰۰ ۴۵	۰,۷۷۰ ۰,۰۰۰ ۴۵	۰,۵۱۸ ۰,۰۰۰ ۴۵	۰,۷۶۶ ۰,۰۰۰ ۴۵	همبستگی پیرسون مقدار معناداری	تعداد
۰,۰۶۰ ۴۵	۱ ۴۵	۰,۳۰۱ ۰,۰۴۴ ۴۵	۰,۲۴۳ ۰,۱۰۸ ۴۵	۰,۶۷۲ ۰,۰۰۰ ۴۵	۰,۱۷۷ ۰,۲۴۳ ۴۵	۰,۲۷۸ ۰,۰۶۵ ۴۵	۰,۵۹۲ ۰,۰۰۰ ۴۵	۰,۲۰۳ ۰,۱۸۱ ۴۵	۰,۱۱۷ ۰,۴۴۳ ۴۵	۰,۴۹۸ ۰,۰۰۰ ۴۵	همبستگی پیرسون مقدار معناداری	تعداد
۱ ۴۵	۰,۰۶۰ ۰,۶۹۵ ۴۵	۰,۴۰۲ ۰,۰۰۶ ۴۵	۰,۱۳۶ ۰,۳۷۱ ۴۵	۰,۲۴۳ ۰,۱۰۸ ۴۵	۰,۲۷۰ ۰,۰۷۳ ۴۵	۰,۲۸۹ ۰,۰۵۴ ۴۵	۰,۲۶۶ ۰,۰۷۸ ۴۵	۰,۳۹۷ ۰,۰۰۷ ۴۵	۰,۳۹۴ ۰,۰۰۷ ۴۵	۰,۵۰۲ ۰,۰۰۰ ۴۵	همبستگی پیرسون مقدار معناداری	تعداد

۵. تحلیل شاخص‌ها براساس آزمون رگرسیون

۵.۱. بعد سرزمینی

در تحقیق حاضر پارامترها مشخص در قالب ۱۰ بعد به‌عنوان متغیرهای مستقل در نظر گرفته شده‌اند که سعی بر آن بوده است تا رابطه آن‌ها با متغیر وابسته در این تحقیق سنجیده

شود. برای بررسی رابطه خطی موجود بین متغیرهای مستقل تحقیق با متغیر وابسته، از روش تحلیل رگرسیون خطی استفاده شد. در این روش به مطالعه تأثیر متغیرهای مستقل بر متغیر وابسته پرداخته شده است.

همان‌طور که در جدول ۱۳ ملاحظه می‌شود، مقدار ضریب همبستگی متغیر ۰,۷۱۴ است که نشان می‌دهد بین متغیر مستقل و متغیر وابسته همبستگی قوی وجود دارد، اما مقدار ضریب تعیین تعدیل شده که برابر با ۰,۵۱۰ است، نشان می‌دهد که ۵۱ درصد از کل تأثیرگذاری دیپلماسی مرزی در بین پاسخگویان به متغیر مستقل سرزمینی وابسته است.

جدول ۱۳. مدل رگرسیون خطی دیپلماسی مرزی

مأخذ: یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۸

الگو	ضریب همبستگی پیرسون	ضریب تعیین تعدیل شده	خطای استاندارد برآورد
۱	۰,۷۱۴	۰,۴۹۹	۰,۱۹۴۱۹

نتایج جدول ۱۴ نشان می‌دهد، با توجه به معناداری مقدار آزمون $F(44, 802)$ در سطح خطای کوچک‌تر از ۰,۰۵ می‌توان نتیجه گرفت که مدل رگرسیونی تحقیق مرکب از یک متغیر مستقل و یک متغیر وابسته، مدل خوبی است و متغیر مستقل قادر است میزان تأثیرگذاری دیپلماسی مرزی را تبیین کند.

جدول ۱۴. تجزیه و تحلیل رگرسیون تک خطی دیپلماسی مرزی

مأخذ: یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۸

مدل	مجموع مربعات	درجه آزادی	میانگین مربعات	آماره F	مقدار معناداری
رگرسیون	۱,۶۹۰	۱	۱,۶۹۰		
باقی مانده	۱,۶۲۲	۴۳	۰,۰۳۸	۴۴,۸۰۲	۰,۰۰۰
کل	۳,۳۱۱	۴۴			

بر اساس یافته‌های جدول ۱۵، تأثیر متغیر بعد سرزمینی بر دیپلماسی مرزی معنادار است. متغیر بعد سرزمینی با ضریب رگرسیونی ۰,۳۸۹ بر متغیر دیپلماسی مرزی تأثیرگذار است.

در مورد روابط این متغیرها نتیجه را می‌توان بدین شکل تفسیر کرد که به ازای افزایش یک انحراف استاندارد در متغیر بعد سرزمینی، میزان تأثیرگذاری بر دیپلماسی مرزی ۰,۷۱۴ انحراف استاندارد افزایش خواهد یافت.

جدول ۱۵. میزان تأثیر متغیر بعد سرزمینی بر دیپلماسی مرزی

مأخذ: یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۸

نتیجه	مقدار معناداری	T	ضریب بنا	ضریب متغیر	متغیر
معنادار است	۰,۰۰۰	۱۲,۳۲۸		۲,۳۷۳	ضریب ثابت دیپلماسی مرزی
	۰,۰۰۰	۶,۶۹۳	۰,۷۱۴	۰,۳۸۹	بعد سرزمینی

بنابراین براساس نتایج تحلیل آزمون رگرسیون، بعد سرزمینی در افزایش نقش دیپلماسی مرزی مؤثر بوده است.

۵. ۴. ۲. بعد جمعیتی

همان‌طور که در جدول ۱۶ ملاحظه می‌شود، مقدار ضریب همبستگی متغیر ۰,۵۶۲ است که نشان می‌دهد بین متغیر مستقل و متغیر وابسته همبستگی قوی وجود دارد، اما مقدار ضریب تعیین تعدیل شده که برابر با ۰,۳۰۰ است، نشان می‌دهد، ۳۰ درصد از کل تأثیرگذاری دیپلماسی مرزی در بین پاسخگویان به متغیر مستقل جمعیتی وابسته است.

جدول ۱۶. مدل رگرسیون خطی دیپلماسی مرزی

مأخذ: یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۸

الگو	ضریب همبستگی پیرسون	ضریب تعیین	ضریب تعیین تعدیل شده	خطای استاندارد برآورد
۱	۰,۵۶۲	۰,۳۱۶	۰,۳۰۰	۰,۲۲۹۵۸

نتایج جدول ۱۷ نشان می‌دهد، با توجه به معناداری مقدار آزمون F (۱۹,۸۲۳) در سطح خطای کوچک‌تر از ۰,۰۵ می‌توان نتیجه گرفت که مدل رگرسیونی تحقیق مرکب از یک متغیر مستقل و یک متغیر وابسته، مدل خوبی است و متغیر مستقل قادر است میزان تأثیرگذاری دیپلماسی مرزی را تبیین کند.

جدول ۱۷. تجزیه و تحلیل رگرسیون تک خطی دیپلماسی مرزی

مأخذ: یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۸

مدل	مجموع مربعات	درجه آزادی	میانگین مربعات	آماره F	مقدار معناداری
رگرسیون	۱,۰۴۵	۱	۱,۰۴۵	۱۹,۸۲۳	۰,۰۰۰
باقی مانده	۲,۲۶۶	۴۳	۰,۵۳		
کل	۳,۳۱۱	۴۴			

براساس یافته‌های جدول ۱۸، تأثیر متغیر بعد جمعیتی بر دیپلماسی مرزی معنادار است. متغیر بعد جمعیتی با ضریب رگرسیونی ۰,۴۱۷ بر متغیر دیپلماسی مرزی تأثیرگذار است. در مورد روابط این متغیرها نتیجه را می‌توان بدین شکل تفسیر کرد که به ازای افزایش یک انحراف استاندارد در متغیر بعد جمعیتی، میزان تأثیرگذاری بر دیپلماسی مرزی ۰,۵۶۲ انحراف استاندارد افزایش خواهد یافت.

جدول ۱۸. میزان تأثیر متغیر بعد جمعیتی بر دیپلماسی مرزی

مأخذ: یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۸

متغیر	ضریب متغیر	ضریب بتا	T	مقدار معناداری	نتیجه
ضریب ثابت دیپلماسی مرزی	۲,۱۳۱		۶,۲۳۱	۰,۰۰۰	معنادار است.
بعد جمعیتی	۰,۴۱۷	۰,۵۶۲	۴,۴۵۲	۰,۰۰۰	

بنابراین براساس نتایج تحلیل آزمون رگرسیون، بعد جمعیتی در افزایش نقش دیپلماسی مرزی مؤثر بوده است.

۵. ۴. ۳. بعد اجتماعی و فرهنگی

همان‌طور که در جدول ۱۹ ملاحظه می‌شود، مقدار ضریب همبستگی متغیر ۰,۷۹۸ است که نشان می‌دهد بین متغیر مستقل و متغیر وابسته همبستگی قوی وجود دارد، اما مقدار ضریب تعیین تعدیل شده که برابر با ۰,۶۲۸ است، نشان می‌دهد، ۶۲ درصد از کل تأثیرگذاری دیپلماسی مرزی در بین پاسخگویان به متغیر مستقل اجتماعی و فرهنگی وابسته است.

جدول ۱۹. مدل رگرسیون خطی دیپلماسی مرزی

مأخذ: یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۸

الگو	ضریب همبستگی پیرسون	ضریب تعیین	ضریب تعیین تعدیل شده	خطای استاندارد برآورد
۱	۰,۷۹۸	۰,۶۳۷	۰,۶۲۸	۰,۱۶۷۲۷

نتایج جدول ۲۰ نشان می‌دهد، با توجه به معناداری مقدار آزمون F (۷۵,۳۳۶) در سطح خطای کوچک‌تر از ۰,۰۵ می‌توان نتیجه گرفت که مدل رگرسیونی تحقیق مرکب از یک متغیر مستقل و یک متغیر وابسته، مدل خوبی است و متغیر مستقل قادر است میزان تأثیرگذاری دیپلماسی مرزی را تبیین کند.

جدول ۲۰. تجزیه و تحلیل رگرسیون تک‌خطی دیپلماسی مرزی

مأخذ: یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۸

مدل	مجموع مربعات	درجه آزادی	میانگین مربعات	آماره F	مقدار معناداری
رگرسیون	۲,۱۰۸	۱	۲,۱۰۸	۷۵,۳۳۶	۰,۰۰۰
باقی مانده	۱,۲۰۳	۴۳	۰,۲۸		
کل	۳,۳۱۱	۴۴			

براساس یافته‌های جدول ۲۱، تأثیر متغیر بعد اجتماعی و فرهنگی بر دیپلماسی مرزی معنادار است. متغیر بعد اجتماعی و فرهنگی با ضریب رگرسیونی ۰,۵۷۲ بر متغیر دیپلماسی مرزی تأثیرگذار است. در مورد روابط این متغیرها نتیجه را می‌توان بدین شکل تفسیر کرد که به ازای افزایش یک انحراف استاندارد در متغیر بعد اجتماعی و فرهنگی، میزان تأثیرگذاری بر دیپلماسی مرزی ۰,۵۶۲ انحراف استاندارد افزایش خواهد یافت.

جدول ۲۱. میزان تأثیر متغیر بعد اجتماعی و فرهنگی بر دیپلماسی مرزی

مأخذ: یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۸

متغیر	ضریب متغیر	ضریب بتا	T	مقدار معناداری	نتیجه
ضریب ثابت دیپلماسی مرزی بعد اجتماعی و فرهنگی	۱,۴۶۸		۵,۸۲۳	۰,۰۰۰	معنادار است
	۰,۵۷۲	۰,۷۹۸	۸,۶۸۰	۰,۰۰۰	

بنابراین براساس نتایج تحلیل آزمون رگرسیون، بعد اجتماعی و فرهنگی در افزایش نقش دیپلماسی مرزی مؤثر بوده است.

۵. ۴. بعد سیاسی و حاکمیتی

همان‌طور که در جدول ۲۲ ملاحظه می‌شود، مقدار ضریب همبستگی متغیر ۰,۷۲۲ است که نشان می‌دهد بین متغیر مستقل و متغیر وابسته همبستگی قوی وجود دارد، اما مقدار ضریب تعیین تعدیل شده که برابر با ۰,۵۸۶ است، نشان می‌دهد، ۵۸ درصد از کل تأثیرگذاری دیپلماسی مرزی در بین پاسخگویان به متغیر مستقل سیاسی و حاکمیتی وابسته است.

جدول ۲۲. مدل رگرسیون خطی دیپلماسی مرزی

مأخذ: یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۸

الگو	ضریب همبستگی پیرسون	ضریب تعیین	ضریب تعیین تعدیل شده	خطای استاندارد برآورد
۱	۰,۷۷۲	۰,۵۹۶	۰,۵۸۶	۰,۱۷۶۴۲

نتایج جدول ۲۳ نشان می‌دهد، با توجه به معناداری مقدار آزمون $F(۶۳,۳۹۰)$ در سطح خطای کوچک‌تر از ۰,۰۵ می‌توان نتیجه گرفت که مدل رگرسیونی تحقیق مرکب از یک متغیر مستقل و یک متغیر وابسته، مدل خوبی است و متغیر مستقل قادر است میزان تأثیرگذاری دیپلماسی مرزی را تبیین کند.

جدول ۲۳. تجزیه و تحلیل رگرسیون تک خطی دیپلماسی مرزی

مأخذ: یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۸

مدل	مجموع مربعات	درجه آزادی	میانگین مربعات	آماره F	مقدار معناداری
رگرسیون	۱,۹۷۳	۱	۱,۹۷۳	۶۳,۳۹۰	۰,۰۰۰
باقی مانده	۱,۳۳۸	۴۳	۰,۰۳۱		
کل	۳,۳۱۱	۴۴			

براساس یافته‌های جدول ۲۴، تأثیر متغیر بعد سیاسی و حاکمیتی بر دیپلماسی مرزی معنادار است. متغیر بعد سیاسی و حاکمیتی با ضریب رگرسیونی ۰,۵۷۱ بر متغیر دیپلماسی

مرزی تأثیرگذار است. در مورد روابط این متغیرها نتیجه را می‌توان بدین شکل تفسیر کرد که به ازای افزایش یک انحراف استاندارد در متغیر بعد سیاسی و حاکمیتی، میزان تأثیرگذاری بر دیپلماسی مرزی ۰,۷۷۲ انحراف استاندارد افزایش خواهد یافت.

جدول ۲۴. میزان تأثیر متغیر بعد سیاسی و حاکمیتی بر دیپلماسی مرزی

مأخذ: یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۸

نتیجه	مقدار معناداری	T	ضریب بتا	ضریب متغیر	متغیر
معنادار است.	۰,۰۰۰	۵,۵۹۷		۱,۵۰۹	ضریب ثابت دیپلماسی مرزی
	۰,۰۰۰	۷,۹۶۲	۰,۷۷۲	۰,۵۷۱	بعد سیاسی و حاکمیتی

بنابراین براساس نتایج تحلیل آزمون رگرسیون، بعد سیاسی و حاکمیتی در افزایش نقش دیپلماسی مرزی مؤثر بوده است.

۵. ۴. ۵. بعد اقتصادی

همان‌طور که در جدول ۲۵ ملاحظه می‌شود، مقدار ضریب همبستگی متغیر ۰,۵۳۴ است که نشان می‌دهد بین متغیر مستقل و متغیر وابسته همبستگی قوی وجود دارد، اما مقدار ضریب تعیین تعدیل شده که برابر با ۰,۲۶۹ است، نشان می‌دهد، ۲۶ درصد از کل تأثیرگذاری دیپلماسی مرزی در بین پاسخگویان به متغیر مستقل اقتصادی وابسته است.

جدول ۲۵. مدل رگرسیون خطی دیپلماسی مرزی

مأخذ: یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۸

الگو	ضریب همبستگی پیرسون	ضریب تعیین	ضریب تعیین تعدیل شده	خطای استاندارد برآورد
۱	۰,۵۳۴	۰,۲۸۶	۰,۲۶۹	۰,۲۳۴۵۵

نتایج جدول ۲۶ نشان می‌دهد، با توجه به معناداری مقدار آزمون $F(۱۷,۱۸۹)$ در سطح خطای کوچک‌تر از ۰,۰۵ می‌توان نتیجه گرفت که مدل رگرسیونی تحقیق مرکب از یک متغیر مستقل و یک متغیر وابسته، مدل خوبی است و متغیر مستقل قادر است میزان تأثیرگذاری دیپلماسی مرزی را تبیین کند.

جدول ۲۶. تجزیه و تحلیل رگرسیون تک خطی دیپلماسی مرزی

مأخذ: یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۸

مدل	مجموع مربعات	درجه آزادی	میانگین مربعات	آماره F	مقدار معناداری
رگرسیون	۰,۹۴۶	۱	۰,۹۴۶	۱۷,۱۸۹	۰,۰۰۰
باقی مانده	۲,۳۶۶	۴۳	۰,۰۵۵		
کل	۳,۳۱۱	۴۴			

براساس یافته‌های جدول ۲۷، تأثیر متغیر بعد اقتصادی بر دیپلماسی مرزی معنادار است. متغیر بعد اقتصادی با ضریب رگرسیونی ۰,۳۶۲ بر متغیر دیپلماسی مرزی تأثیر گذار است. در مورد روابط این متغیرها نتیجه را می‌توان بدین شکل تفسیر کرد که به ازای افزایش یک انحراف استاندارد در متغیر بعد اقتصادی، میزان تأثیرگذاری بر دیپلماسی مرزی ۰,۵۳۴ انحراف استاندارد افزایش خواهد یافت.

جدول ۲۷. میزان تأثیر متغیر بعد اقتصادی بر دیپلماسی مرزی

مأخذ: یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۸

متغیر	ضریب متغیر	ضریب بتا	T	مقدار معناداری	نتیجه
ضریب ثابت دیپلماسی مرزی	۲,۲۹۴		۶,۹۹۱	۰,۰۰۰	معنادار است.
بعد اقتصادی	۰,۳۶۲	۰,۵۳۴	۴,۱۴۶	۰,۰۰۰	

بنابراین براساس نتایج تحلیل آزمون رگرسیون، بعد اقتصادی در افزایش نقش دیپلماسی مرزی مؤثر بوده است.

۵. ۴. ۶. بعد امنیتی و دفاعی

همان‌طور که در جدول ۲۸ ملاحظه می‌شود، مقدار ضریب همبستگی متغیر ۰,۷۵۴ است که نشان می‌دهد بین متغیر مستقل و متغیر وابسته همبستگی قوی وجود دارد، اما مقدار ضریب تعیین تعدیل شده که برابر با ۰,۵۵۹ است، نشان می‌دهد ۲۶ درصد از کل تأثیرگذاری دیپلماسی مرزی در بین پاسخگویان به متغیر مستقل امنیتی و دفاعی وابسته است.

جدول ۲۸. مدل رگرسیون خطی دیپلماسی مرزی

مأخذ: یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۸

الگو	ضریب همبستگی پیرسون	ضریب تعیین	ضریب تعیین تعدیل شده	خطای استاندارد برآورد
۱	۰,۷۵۴	۰,۵۶۹	۰,۵۵۹	۰,۱۸۲۲۶

نتایج جدول ۲۹ نشان می‌دهد، با توجه به معناداری مقدار آزمون $F(55,675)$ در سطح خطای کوچک‌تر از ۰,۰۵ می‌توان نتیجه گرفت که مدل رگرسیونی تحقیق مرکب از یک متغیر مستقل و یک متغیر وابسته، مدل خوبی است و متغیر مستقل قادر است میزان تأثیرگذاری دیپلماسی مرزی را تبیین کند.

جدول ۲۹. تجزیه و تحلیل رگرسیون تک‌خطی دیپلماسی مرزی

مأخذ: یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۸

مدل	مجموع مربعات	درجه آزادی	میانگین مربعات	آماره F	مقدار معناداری
رگرسیون	۱,۸۸۳	۱	۱,۸۸۳	۵۶,۶۷۵	۰,۰۰۰
باقی‌مانده	۱,۴۲۸	۴۳	۰,۰۳۳		
کل	۳,۳۱۱	۴۴			

بر اساس یافته‌های جدول ۳۰، تأثیر متغیر بعد امنیتی و دفاعی بر دیپلماسی مرزی معنادار است. متغیر بعد امنیتی و دفاعی با ضریب رگرسیونی ۰,۵۴۴ بر متغیر دیپلماسی مرزی تأثیرگذار است. در مورد روابط این متغیرها نتیجه را می‌توان بدین شکل تفسیر کرد که به ازای افزایش یک انحراف استاندارد در متغیر بعد امنیتی و دفاعی، میزان تأثیرگذاری بر دیپلماسی مرزی ۰,۷۵۴ انحراف استاندارد افزایش خواهد یافت.

جدول ۳۰. میزان تأثیر متغیر بعد امنیتی و دفاعی بر دیپلماسی مرزی

مأخذ: یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۸

متغیر	ضریب متغیر	ضریب بتا	T	مقدار معناداری	نتیجه
ضریب ثابت دیپلماسی مرزی	۱,۶۰۱		۵,۸۶۲	۰,۰۰۰	معنادار است.
بعد امنیتی و دفاعی	۰,۵۴۴	۰,۷۵۴	۷,۵۲۸	۰,۰۰۰	

بنابراین براساس نتایج تحلیل آزمون رگرسیون، بعد امنیتی و دفاعی در افزایش نقش دیپلماسی مرزی مؤثر بوده است.

۵. ۴. ۷. بعد تاریخی

همان‌طور که در جدول ۳۱ ملاحظه می‌شود، مقدار ضریب همبستگی متغیر ۰,۶۳۲ است که نشان می‌دهد بین متغیر مستقل و متغیر وابسته همبستگی قوی وجود دارد، اما مقدار ضریب تعیین تعدیل شده که برابر با ۰,۳۸۶ است، نشان می‌دهد ۳۸ درصد از کل تأثیرگذاری دیپلماسی مرزی در بین پاسخگویان به متغیر مستقل تاریخی وابسته است.

جدول ۳۱. مدل رگرسیون خطی دیپلماسی مرزی

مأخذ: یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۸

الگو	ضریب همبستگی پیرسون	ضریب تعیین	ضریب تعیین تعدیل شده	خطای استاندارد برآورد
۱	۰,۶۳۲	۰,۴۰۰	۰,۳۸۶	۰,۲۱۴۹۸

نتایج جدول ۳۲ نشان می‌دهد، با توجه به معناداری مقدار آزمون $F(28,644)$ در سطح خطای کوچک‌تر از ۰,۰۵ می‌توان نتیجه گرفت که مدل رگرسیونی تحقیق مرکب از یک متغیر مستقل و یک متغیر وابسته، مدل خوبی است و متغیر مستقل قادر است میزان تأثیرگذاری دیپلماسی مرزی را تبیین کند.

جدول ۳۲. تجزیه و تحلیل رگرسیون تک خطی دیپلماسی مرزی

مأخذ: یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۸

مدل	مجموع مربعات	درجه آزادی	میانگین مربعات	آماره F	مقدار معناداری
رگرسیون	۱,۳۲۴	۱	۱,۳۲۴	۲۸,۶۴۴	۰,۰۰۰
باقی مانده	۱,۹۸۷	۴۳	۰,۰۴۶		
کل	۳,۳۱۱	۴۴			

بر اساس یافته‌های جدول ۳۳، تأثیر متغیر بعد تاریخی بر دیپلماسی مرزی معنادار است. متغیر بعد تاریخی با ضریب رگرسیونی ۰,۴۵۷ بر متغیر دیپلماسی مرزی تأثیرگذار است. در مورد روابط این متغیرها نتیجه را می‌توان بدین شکل تفسیر کرد که به ازای افزایش یک انحراف استاندارد در متغیر بعد تاریخی، میزان تأثیرگذاری بر دیپلماسی مرزی ۰,۶۳۲ انحراف استاندارد افزایش خواهد یافت.

جدول ۳۳. میزان تأثیر متغیر بعد تاریخی بر دیپلماسی مرزی

مأخذ: یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۸

نتیجه	مقدار معناداری	T	ضریب بتا	ضریب متغیر	متغیر
معنادار است.	۰,۰۰۰	۶,۴۳۳		۱,۹۹۵	ضریب ثابت دیپلماسی مرزی
	۰,۰۰۰	۵,۳۵۲	۰,۶۳۲	۰,۴۵۷	بعد تاریخی

بنابراین بر اساس نتایج تحلیل آزمون رگرسیون، بعد تاریخی در افزایش نقش دیپلماسی مرزی مؤثر بوده است.

۵. ۴. ۸. بعد ژئوپلیتیکی

همان‌طور که در جدول ۳۴ ملاحظه می‌شود، مقدار ضریب همبستگی متغیر ۰,۷۶۶ است که نشان می‌دهد بین متغیر مستقل و متغیر وابسته همبستگی قوی وجود دارد، اما مقدار ضریب تعیین تعدیل شده که برابر با ۰,۵۷۸ است، نشان می‌دهد ۵۷ درصد از کل تأثیرگذاری دیپلماسی مرزی در بین پاسخگویان به متغیر مستقل ژئوپلیتیکی وابسته است.

جدول ۳۴. مدل رگرسیون خطی دیپلماسی مرزی

مأخذ: یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۸

الگو	ضریب همبستگی پیرسون	ضریب تعیین	ضریب تعیین تعدیل شده	خطای استاندارد برآورد
۱	۰,۷۶۶	۰,۵۸۷	۰,۵۷۸	۰,۱۷۸۳۱

نتایج جدول ۳۵ نشان می‌دهد، با توجه به معناداری مقدار آزمون $F(61, 147)$ در سطح خطای کوچک‌تر از $0,05$ می‌توان نتیجه گرفت که مدل رگرسیونی تحقیق مرکب از یک متغیر مستقل و یک متغیر وابسته، مدل خوبی است و متغیر مستقل قادر است میزان تأثیرگذاری دیپلماسی مرزی را تبیین کند.

جدول ۳۵. تجزیه و تحلیل رگرسیون تک‌خطی دیپلماسی مرزی

مأخذ: یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۸

مدل	مجموع مربعات	درجه آزادی	میانگین مربعات	آماره F	مقدار معناداری
رگرسیون	۱,۹۴۴	۱	۱,۹۴۴	۶۱,۱۴۷	۰,۰۰۰
باقی‌مانده	۱,۳۶۷	۴۳	۰,۰۳۲		
کل	۳,۳۱۱	۴۴			

براساس یافته‌های جدول ۳۶، تأثیر متغیر بعد ژئوپلیتیکی بر دیپلماسی مرزی معنادار است. متغیر بعد ژئوپلیتیکی با ضریب رگرسیونی $0,453$ بر متغیر دیپلماسی مرزی تأثیرگذار است. در مورد روابط این متغیرها نتیجه را می‌توان بدین شکل تفسیر کرد که به ازای افزایش یک انحراف استاندارد در متغیر بعد ژئوپلیتیکی، میزان تأثیرگذاری بر دیپلماسی مرزی $0,766$ انحراف استاندارد افزایش خواهد یافت.

جدول ۳۶. میزان تأثیر متغیر بعد ژئوپلیتیکی بر دیپلماسی مرزی

مأخذ: یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۸

متغیر	ضریب متغیر	ضریب بنا	T	مقدار معناداری	نتیجه
ضریب ثابت دیپلماسی مرزی	۱,۹۷۵		۹,۱۷۲	۰,۰۰۰	معنادار است.
بعد ژئوپلیتیکی	۰,۴۵۳	۰,۷۶۶	۷,۸۲۰	۰,۰۰۰	

بنابراین براساس نتایج تحلیل آزمون رگرسیون، بعد ژئوپلیتیکی در افزایش نقش دیپلماسی مرزی مؤثر بوده است.

۵. ۴. ۹. بعد هویتی و حقوقی

همان‌طور که در جدول ۳۷ ملاحظه می‌شود، مقدار ضریب همبستگی متغیر ۰,۴۹۸ است که نشان می‌دهد بین متغیر مستقل و متغیر وابسته همبستگی قوی وجود دارد، اما مقدار ضریب تعیین تعدیل شده که برابر با ۰,۲۳۱ است، نشان می‌دهد ۲۳ درصد از کل تأثیرگذاری دیپلماسی مرزی در بین پاسخگویان به متغیر مستقل هویتی و حقوقی وابسته است.

جدول ۳۷. مدل رگرسیون خطی دیپلماسی مرزی

مأخذ: یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۸

الگو	ضریب همبستگی پیرسون	ضریب تعیین	ضریب تعیین تعدیل شده	خطای استاندارد برآورد
۱	۰,۴۹۸	۰,۲۴۸	۰,۲۳۱	۰,۲۴۰۶۰

نتایج جدول ۳۸ نشان می‌دهد، با توجه به معناداری مقدار آزمون $F(14,197)$ در سطح خطای کوچک‌تر از ۰,۰۵ می‌توان نتیجه گرفت که مدل رگرسیونی تحقیق مرکب از یک متغیر مستقل و یک متغیر وابسته، مدل خوبی است و متغیر مستقل قادر است میزان تأثیرگذاری دیپلماسی مرزی را تبیین کند.

جدول ۳۸. تجزیه و تحلیل رگرسیون تک خطی دیپلماسی مرزی

مأخذ: یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۸

مدل	مجموع مربعات	درجه آزادی	میانگین مربعات	آماره F	مقدار معناداری
رگرسیون	۰,۸۲۲	۱	۰,۸۲۲	۱۴,۱۹۷	۰,۰۰۰
باقی مانده	۲,۴۸۹	۴۳	۰,۰۵۸		
کل	۳,۳۱۱	۴۴			

بر اساس یافته‌های جدول ۳۹، تأثیر متغیر بعد هویتی و حقوقی بر دیپلماسی مرزی معنادار است. متغیر بعد هویتی و حقوقی با ضریب رگرسیونی ۰,۳۲۸ با متغیر دیپلماسی مرزی تأثیرگذار است. در مورد روابط این متغیرها نتیجه را می‌توان بدین شکل تفسیر کرد که به ازای

افزایش یک انحراف استاندارد در متغیر بعد هویتی و حقوقی، میزان تأثیرگذاری بر دیپلماسی مرزی ۰,۴۹۸، انحراف استاندارد افزایش خواهد یافت.

جدول ۳۹. میزان تأثیر متغیر بعد هویتی و حقوقی بر دیپلماسی مرزی

مأخذ: یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۸

نتیجه	مقدار معناداری	T	ضریب بتا	ضریب متغیر	متغیر
معنادار است.	۰,۰۰۰	۷,۵۰۷		۲,۴۳۳	ضریب ثابت دیپلماسی مرزی
	۰,۰۰۰	۳,۷۶۸	۰,۴۹۸	۰,۳۲۸	بعد هویتی و حقوقی

بنابراین براساس نتایج تحلیل آزمون رگرسیون، بعد هویتی و حقوقی در افزایش نقش دیپلماسی مرزی مؤثر بوده است.

۵. ۴. ۱۰. بعد فنی و تکنولوژیک

همان‌طور که در جدول ۴۰ ملاحظه می‌شود، مقدار ضریب همبستگی متغیر ۰,۵۰۲ است که نشان می‌دهد بین متغیر مستقل و متغیر وابسته همبستگی قوی وجود دارد، اما مقدار ضریب تعیین تعدیل شده که برابر با ۰,۲۳۵ است، نشان می‌دهد، ۲۳ درصد از کل تأثیرگذاری دیپلماسی مرزی در بین پاسخگویان به متغیر مستقل فنی و تکنولوژیک وابسته است.

جدول ۴۰. مدل رگرسیون خطی دیپلماسی مرزی

مأخذ: یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۸

الگو	ضریب همبستگی پیرسون	ضریب تعیین	ضریب تعیین تعدیل شده	خطای استاندارد برآورد
۱	۰,۵۰۲	۰,۲۵۲	۰,۲۳۵	۰,۲۳۹۹۴

نتایج جدول ۴۱ نشان می‌دهد، با توجه به معناداری مقدار آزمون $F(۱۴,۵۱۵)$ در سطح خطای کوچک‌تر از ۰,۰۵ می‌توان نتیجه گرفت که مدل رگرسیونی تحقیق مرکب از یک متغیر مستقل و یک متغیر وابسته، مدل خوبی است و متغیر مستقل قادر است میزان تأثیرگذاری دیپلماسی مرزی را تبیین کند.

جدول ۴۱. تجزیه و تحلیل رگرسیون تک‌خطی دیپلماسی مرزی

مأخذ: یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۸

مدل	مجموع مربعات	درجه آزادی	میانگین مربعات	آماره F	مقدار معناداری
رگرسیون	۰,۸۳۶	۱	۰,۸۳۶	۱۴,۵۱۵	۰,۰۰۰
باقی مانده	۲,۴۷۶	۴۳	۰,۰۵۸		
کل	۳,۳۱۱	۴۴			

براساس یافته‌های جدول ۴۲، تأثیر متغیر بعد فنی و تکنولوژیک بر دیپلماسی مرزی معنادار است. متغیر بعد فنی و تکنولوژیک با ضریب رگرسیونی ۰,۳۰۱ بر متغیر دیپلماسی مرزی تأثیر گذار است. در مورد روابط این متغیرها نتیجه را می‌توان بدین شکل تفسیر کرد که به ازای افزایش یک انحراف استاندارد در متغیر بعد فنی و تکنولوژیک، میزان تأثیرگذاری بر دیپلماسی مرزی ۰,۵۰۲ انحراف استاندارد افزایش خواهد یافت.

جدول ۴۲. میزان تأثیر متغیر بعد فنی و تکنولوژیک بر دیپلماسی مرزی

منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۸

متغیر	ضریب متغیر	ضریب بتا	T	مقدار معناداری	نتیجه
ضریب ثابت دیپلماسی مرزی	۲,۶۰۱		۹,۴۰۷	۰,۰۰۰	معنادار است.
بعد فنی و تکنولوژیک	۰,۳۰۱	۰,۵۰۲	۳,۸۱۰	۰,۰۰۰	

بنابراین براساس نتایج تحلیل آزمون رگرسیون، بعد فنی و تکنولوژیک در افزایش نقش دیپلماسی مرزی مؤثر بوده است.

۶. نتیجه‌گیری

تحولات و تغییرات در طی دهه‌های اخیر، افزایش کنش و وابستگی بین فضاهاى جغرافیایی در مقیاس‌های مختلف را فراهم آورده است. این تحول و تأثیرپذیری (یعنی وابستگی و کنش هم پیوند) مکان‌ها و فضاهاى جغرافیایی در فضاهاى هم پیوند و همسایه بیشتر بوده است و در کنار آن بازیگران جدیدی را نیز وارد عرصه کنش متقابل کرده است. این تغییرات و افزایش بازیگران در عرصه جهانی زمینه را برای شکل‌دهی پارادایم‌های

(دیپلماسی موازی) فراهم آورده و روند گسترش آن را تا حد زیادی تسریع کرده است و فضاهای جغرافیایی را تحت تأثیر خود قرار داده است.

دیپلماسی مرزی یکی از شاخه‌های دیپلماسی موازی است که در حال پررنگ شدن و برجسته‌تر شدن است. در این میان، جمهوری اسلامی ایران با مرزهای طولانی و تعدد همسایگان می‌تواند از ظرفیت دیپلماسی مرزی بیشترین بهره‌برداری را کند و از این طریق مناطق مرزی را به سوی توسعه سوق دهد. در گام اول برای درپیش‌گیری بحث دیپلماسی مرزی، شناخت پارامترهای مؤثر بر آن متناسب با همسایه مرزی از اهمیت و جایگاه برجسته‌ای برخوردار است که در تحقیق حاضر کشور هم‌مرز ترکمنستان در نظر گرفته شده و تلاش شده است پارامترهای دیپلماسی مرزی بین دو کشور ارزیابی شود.

باید توجه داشت، تصور اینکه تمام مشکلات ایران و ترکمنستان به موضوع بدهی گاز مربوط می‌شود، درست نیست؛ بلکه مجموعه‌ای از عوامل زمینه‌ساز بروز مشکلات شده است. به‌منظور حل این مشکلات نیز باید مجموعه‌ای از عوامل دست به دست هم دهند تا بتوان شاهد توسعه کشور و به‌طور خاص، منطقه مرزی و بهبود شرایط نابسامان بود. یکی از مسائل مهم در وضعیت کنونی کشور، پرداختن به اهمیت ارتباط برقرار کردن با همتای خود در کشور همسایه است. در شرایط کنونی بخش درخور ملاحظه‌ای از جمعیت فعال دیپلمات‌های کشور فاقد مهارت و تخصص کافی برای ارتباط درست برقرار کردن و استفاده از امکانات و شرایط موجود به نفع کشور است. نیروهایی مانند مرزبانان، دیپلمات‌ها، افسران سپاه قدس و... همگی از افرادی هستند که واجد شرایط برای استفاده از منابع جغرافیایی سایر کشورها به نفع داخل کشور هستند که باید آموزش‌های لازم و کافی را در این زمینه به سایر نیروهای زیردست انتقال دهند؛ بر این اساس در پژوهش حاضر، به بررسی افراد آگاه در زمینه دیپلماسی مرزی پرداخته شده است. بدین‌منظور، داده‌های جمع‌آوری‌شده از ۴۵ نفر نمونه به‌صورت تمام شماری تحلیل شد. براساس آزمون فریدمن، پارامترهای ۶ بعد از ۱۰ بعد بررسی شده در منطقه مطالعه شد و سپس از آزمون‌های همبستگی و رگرسیون برای نشان دادن درجه و اهمیت پارامترها استفاده شد که نتایج مفصل هر یک به طور کامل در پژوهش ذکر شده است.

باتوجه به نتایج پژوهش، ابعاد سرزمینی، جمعیتی، سیاسی و حاکمیتی، امنیتی و دفاعی، اقتصادی و ژئوپلیتیکی از درجه اهمیت بیشتری برخوردار بودند که می‌توان از پارامترهای بررسی شده هر بعد در راستای مذاکرات مؤثر با همتای خود در کشور ترکمنستان استفاده کرد، بیشترین بهره‌برداری را از منافع کشور مجاور کرد و کمترین هزینه را برای کشور متحمل کرد؛ بنابراین با به‌کارگیری درست دیپلماسی مرزی در هر منطقه مرزی با توجه به شرایط و پارامترهای هر منطقه می‌توان باعث رشد و توسعه و حرکت رو به جلوی آن منطقه شد تا شاهد کاهش درصد بیکاری منطقه، افزایش امید به زندگی، کاهش مهاجرت، افزایش امنیت، کاهش پدیده قاچاق و... بود.

کتابنامه

۱. افشردی، م ح و جان‌پرور، م (۱۳۹۲). *الگوی مدیریت مرزهای سرزمینی* (مورد پژوهی: مرزهای دریایی ایران در خلیج فارس). تهران: انتشارات دانشگاه عالی.
۲. جان‌پرور، م. (۱۳۹۱). *تبیین الگوی مدیریت مرز دریایی* (مورد: خلیج فارس) (رساله دکتری در رشته جغرافیا). دانشگاه تربیت مدرس، تهران، ایران.
۳. جان‌پرور، م. (۱۳۹۶). *نگرشی نوبه مطالعات مرزی (مفاهیم، اصول و نظریه‌ها)*. تهران: نشر انجمن ژئوپلیتیک ایران.
۴. دهشیری، م. ر. (۱۳۹۲). *پارادایم‌های دیپلماسی در عصر جهانی شدن: بررسی موردی دیپلماسی شهری*. فصلنامه راهبردی سیاست‌گذاری عمومی، ۴(۱۳)، ۳۴-۵۴.
۵. زادگان، ا. ح.، و حسینی کرانی، س. ر. (۱۳۹۰). *تأثیر دیپلماسی بر قدرت ملی ایران در عرصه جهانی*. نشریه مطالعات راهبردی جهانی شدن، (۳)، ۱-۲۳.
۶. زرقانی، سیده‌ادی (۱۳۸۰)، *تحلیل کارکرد امنیتی مرز شرقی (خراسان-افغانستان)*، پایان‌نامه کارشناسی ارشد. دانشگاه تربیت مدرس، تهران.
۷. ظریف، م. ج. و سجادپور، س. م. ک. (۱۳۸۸). *دیپلماسی چندجانبه: نظریه و عملکرد سازمان‌های منطقه‌ای و بین‌المللی*. تهران: وزارت امور خارجه.

۸. کامران، ح.، پرزادی، ط.، و حسینی امین، ح. (۱۳۹۰). ساماندهی فضایی نواحی مرزی همجوار با مرز ایران و پاکستان با رویکرد پدافند غیر عامل. *مجله پژوهش و برنامه‌ریزی شهری*، ۲(۵)، ۱۰۹-۱۳۲.

۹. کریمی پور، ی (۱۳۷۹). *ایران و همسایگان (منابع تنش و تهدید)*. چاپ اول. تهران: جهاد دانشگاهی دانشگاه تربیت معلم.

۱۰. هاگت، پ. (۱۳۸۲). *جغرافیا ترکیبی نو* (ش. گودرزی نژاد، مترجم) (جلد اول). تهران: انتشارات سمت.

۱۱. هاگت، پیتر (۱۳۸۲). *جغرافیا ترکیبی نو*. ترجمه شاپور گودرزی نژاد. جلد اول. تهران: انتشارات سمت.

۱۲. یوسفی، ر (۱۳۹۴). بررسی تأثیرات قرارگیری یک اقلیت قومی در دو سوی مرز بر کنترل مرزها (مورد: گروه قومی بلوچ در طول مرزهای ایران و پاکستان). به راهنمایی محسن جان پرور. گروه جغرافیا. مشهد. دانشگاه فردوسی.

13. Blake, H.G (1998). The objective of Land Boundaries Management. UK.IBRU.
14. Duchacek, I. D., Latouche, D., & Stevenson, G. (Eds). (1988). *Perforated sovereignties and international relations: Trans-sovereign contacts of subnational governments*. New York: Greenwood Press.
15. House, J. (1982). *Frontier on the Rio Grand: A Political Geography of Development and Social Deprivation*, Clarendon Press, Oxford.
16. ccccccccc (199) mmm ff oodd ncccccc: pppoo
oodd yyyyyyyy oooooddd... bbbb uu dd ddduu dd
Vol. 1, Routledge, London, pp. 1-15.
17. Morelli, V., & Belkin, P. (2009). NATO in Afghanistan: A test of the transatlantic alliance. *Congressional Research Service*, Washington, DC.
18. Power, M. (2003). *Rethinking development geographies*. London: Rutledge.
19. rrrrr rrr (o,, GG eeer ssf ooooooosooooor transborders cooperation in a
ccceeeeee: hha vvvvvr vvvv",, ۲۲۲۲۲۲۲۲۲۲ (,,,,, ,oo ddnñññññ
and Coexistence, Peter Lang, Berne, pp. 182-191
20. Soldatos, P. (1990). An explanatory framework for the study of federal states as foreign-policy actors. In J. M. Hans, & P. Soldatos (Eds.), *Federalism and international relations: The role of subnational units* (pp. 34-53). New York: Oxford University Press.